

در کتاب کنکور دین و زندگی منتشران چه چیزهایی داریم؟

هر درس با یک «سردرس» شروع می‌شود که در آن، پایه، نام و شماره درس و هم‌چنین دو کادر برای آدرس‌دهی درس‌نامه و پاسخ‌نامه تست‌های آن درس وجود دارد.

این کتاب شامل تست‌های کنکورهای سراسری، کانون فرهنگی آموزش و تألیفی است.

هدف زندگی

درس ۱

درس‌نامه این درس را در صفحه ۴۳۹ بخوانید.

پاسخ‌نامه این درس را در صفحه ۱۵۷ بخوانید.

۱- چرا شایسته است که تنها تقرب و نزدیکی به خدای بزرگ، مقصد نهایی انسان باشد؟

(۱) چون انسان تمام کارهای دنیوی خود را در جهت رضای خدا انجام می‌دهد و جان و دل خود را به خداوند نزدیک‌تر می‌کند.
 (۲) چون روح انسان بی‌نیاز است و خوبی‌ها را به صورت بی‌پایان می‌خواهد.
 (۳) چون اصل فرارگرفتن هدف‌های اخروی، مانع بهره‌مندی انسان از نعمت‌های دنیایی نمی‌شود.
 (۴) چون خداوند از همه به ما مهربان‌تر و از خود ما به نیازهای ما آگاه‌تر است.

۲- فرصت خداوندی برای رسیدن انسان به هدف آفرینش خود، چیست و تفاوت میان اهداف انسان و سایر موجودات، معلول چیست؟

(۱) توانایی شناخت و انتخاب هدف برای انسان - ویژگی‌های خاص انسان
 (۲) کاپه‌بندان انسان در دنیا - ویژگی‌های خاص انسان
 (۳) توانایی شناخت و انتخاب هدف برای انسان - استثنای انسان در قانون هدفمندی
 (۴) کاپه‌بندان انسان در دنیا - استثنای انسان در قانون هدفمندی

۳- پیام آیه شریفه «و بعضی می‌گویند: پروردگارا به ما در دنیا نیکی عطا کن، و در آخرت نیز نیکی مرحمت فرما و ما را از عذاب آتش نگاه دار» در کدام گزینه به درستی آمده است؟

(۱) اگر کسی هدف‌های پائین‌باز را به عنوان هدف اصلی برگزیند، ممکن است به مقاری از آن برسد.
 (۲) اصل فرارگرفتن اهداف پائین‌باز، انسان را از دستیابی به سایر اهداف، باز می‌دارد.
 (۳) اصل فرارگرفتن هدف‌های اخروی، مانع بهره‌مندی انسان از نعمت‌های دنیایی نمی‌شوند.
 (۴) برخی از هدف‌ها و دل‌تنگی‌ها پائین‌باز هستند و تنها پاسخگوی برخی از استعدادهای مثالی هستند.

۴- از لغت در کدام آیه شریفه، به ویژگی هدف‌های پائین‌باز و هدف‌های پائین‌باز در کنار یکدیگر می‌آید؟

(۱) «و آن کسی که برای آخرت را بطلاند و برای آن سعی و کوشش کند و مؤمن باشد...»
 (۲) «و آن کسی که تنها زندگی روزگار دنیا را می‌طلبد آن مقدار از آن را که بخواهیم...»
 (۳) «و بعضی می‌گویند: پروردگارا به ما در دنیا نیکی عطا کن و در آخرت نیز نیکی مرحمت فرما...»
 (۴) «و آن‌چه به شما داده شده، کلای زندگی دنیا و آرایش آن است و آن‌چه نزد خداست بهتر و پایدارتر است.»

۵- بیت زیر به دنبال انتقال کدام مفهوم به مخاطب است؟

دای باغ تویی خوش‌تر یا گلشن و گل در تو؟
 یا آن که بسازد گل، صد ترکیب تر سازد؟

(۱) انسان در زندگی خود همواره در حال انتخاب هدف است.
 (۲) برخی از هدف‌ها به گونه‌ای هستند که هدف‌های دیگر را نیز در بر دارند.
 (۳) در پس خلقت تک‌تک موجودات این جهان هدفی وجود دارد.
 (۴) عیار برخی از هدف‌ها به گونه‌ای هستند که هدف‌های دیگر را نیز در بر دارند و رسیدن به آن‌ها مساوی رسیدن به هدف‌های دیگر نیز هست. «میتن کدام مورد است؟»

۶- دو ما انسان‌ها و زمین و آنچه بین آن‌هاست را به حق آفریدیم.

(۱) هر کس نعمت و پاداش دنیا را بخواهد، نعمت و پاداش دنیا و آخرت نزد خداست.
 (۲) دیگر نماز، نمایی اعمال و زندگی و مرگ من برای خداست که پروردگار جهانیان است.
 (۳) هیچ راستی که پاسبانان و همراه با دلائل روشن فرستادیم... تا مردم به اقامه عدل و داد برخیزند.
 (۴) بی‌نیازت‌طلبی روح انسان، ایجاب می‌کند که تنها کدام هدف را به عنوان مقصد نهایی خود انتخاب کند و این هدف به کدام ویژگی انسان پاسخ می‌دهد؟

(۱) تقرب به خدای بزرگ - متنوع بودن استعدادهای
 (۲) کسب خوبی‌ها و زیبایی‌ها - متنوع بودن استعدادهای
 (۳) تقرب به خدای بزرگ - توقف در سرچشمه رشد و کمال
 (۴) کسب خوبی‌ها و زیبایی‌ها - توقف در سرچشمه رشد و کمال

۸- اگر بگوییم اصل فرارگرفتن هدف‌های اخروی، مانع بهره‌مندی انسان از نعمت‌های دنیوی نمی‌شود، پیام کدام آیه شریفه را ترسیم کرده‌ایم؟

(۱) «و آن‌چه به شما داده شده، کلای زندگی دنیا و آرایش آن است...»
 (۲) «و بعضی می‌گویند: پروردگارا به ما در دنیا نیکی عطا کن، و در آخرت نیز نیکی مرحمت فرما...»
 (۳) «و آن کسی که برای آخرت را بطلاند و برای آن سعی و کوشش کند و مؤمن باشد...»
 (۴) «بعضی از مردم می‌گویند: خداوند! به ما در دنیا نیکی عطا کن، ولی در آخرت هیچ بهره‌ای ندارند.»

بخش اول کتاب، بخش تست است. در این قسمت به اندازه کافی (نه کم نه زیاد) تست قرار داده‌ایم و برای هر مطلب حداقل دو تست در کتاب می‌بینید. این تست‌ها کاملاً استاندارد و مطابق با ساختار تست‌های کنکور سراسری هستند. در واقع از تست‌های سلیقه‌ای که مشابه آن‌ها را در کنکور سراسری نمی‌بینید، پرهیز کرده‌ایم تا حجم کتاب زیاد نشود.

با این تیترها پاسخ تست‌های درس‌های مختلف را از هم جدا می‌کنیم. همان‌طور که می‌بینید، در این تیترها پایه، شماره و اسم درس قرار گرفته است.

دهم **توسیع یا گسترش واژگان**

۱- کسبه: روح انسان به نهایت است و خوی‌ها را به صورت بی‌پایان می‌خواند پس ناپایسته است که تنها تیرگی و تزویج به خدای بزرگ بسند نهایی انسان باشد.

۲- کسبه: سنان مانند موجودات دیگر، آفرینش شده اند و در جهت پناهیدن بر حق خلقند. نفسی است که خدایم برای رسیدن به آن هدف به او داده است. تفاوت میان هدف انسان با سایر موجودات به دلیل ویژگی‌های خاص انسان و آفرینش انحصاری اوست.

۳- کسبه: با توجه به اینکه شریعت در بعضی می‌گوید باید روزگرا به ما در دنیا تکیه حاکم کنی و بر آخرت تکیه کنی محرمت فرمایم و ما را از عقاب نشان نگاهدارد. بر اساس قرآن کریم هدف انسانی در آخرت است.

۴- کسبه: عبادت در این مقامها آلائم اولیا (استیلاها و زمین) است. این است که بعضی را به عنوان هدف اصلی انتخاب کنیم که سایر اهداف را نیز در برگیرد و با انتخاب آن بخواهد که هدفهای دیگر هر چه رسیدن آنها مطلوب است. شریعت می‌گوید نباید تنها بعد از ثواب الهی را ملاک بر کنی و باید با انتخاب خدایم به عنوان ترین هدف خود بود. این در جهت همان است که بعضی می‌گویند تمام اهداف دنیوی برای رضای خدایم آخرت خود را می‌آمیزد.

۵- کسبه: کلاه‌های غریب از آنجا که آفرینش شده است که با یک نوع آفرینش خدایم تمام این اهداف را در اختیار خود می‌گیرد و با همان هدف در این اهداف به سبب می‌تواند که نماند چیزی که او از این دنیا به بیرون برساند. این کلاه را در اختیار خود می‌گیرد. این است که در دنیا به آن کلاه خدایم در اختیار خود می‌گیرد. این است که در دنیا به آن کلاه خدایم در اختیار خود می‌گیرد. این است که در دنیا به آن کلاه خدایم در اختیار خود می‌گیرد.

بخش دوم کتاب، پاسخ‌های تشریحی تست‌ها است. پاسخ‌ها را طوری نوشته‌ایم که به کمک آن‌ها کاملاً تست‌ها را یاد بگیرید. در جاهایی که نیاز بوده دلیل نادرستی سایر گزینه‌ها هم بررسی شده است. هم‌چنین برای توجه بیشتر به بعضی مطالب، آن‌ها را در قالب توجیه آورده‌ایم و نکته‌ها را هم در کادری مشخص کرده‌ایم که به یادگیری کامل شما منجر شود.

درس‌نامه هر درس با یک «سردرس» شروع می‌شود که در آن پایه، اسم و شماره درس نوشته شده است.

در درس‌نامه به‌طور هدفمند و به دور از افراط و تفریط از جداول و نمودارها استفاده کردیم تا مطالب بهتر دسته‌بندی شود که به یادگیری شما کمک کند.

هدف زندگی

جهان هدفمند است

در خلقت تک‌تک موجودات این جهان هدف وجود دارد. البته اهداف و زیاده‌ها را در این دنیا باید به خود اختصاص دهی و از هر چه بی‌هدفی بگذری و به سوی آن‌ها پیشروی کنی.

موضوع هدفمند: هدفمند بودن انسان به این معنی است که او برای رسیدن به اهداف خود در این دنیا برنامه‌ریزی می‌کند و برای رسیدن به آن‌ها تلاش می‌کند.

هدفمند بودن انسان: انسان به گونه‌ای آفرینش شده است که برای رسیدن به اهداف خود در این دنیا برنامه‌ریزی می‌کند و برای رسیدن به آن‌ها تلاش می‌کند.

انسان به گونه‌ای آفرینش شده است که: انسان به گونه‌ای آفرینش شده است که برای رسیدن به اهداف خود در این دنیا برنامه‌ریزی می‌کند و برای رسیدن به آن‌ها تلاش می‌کند.

قسمت سوم کتاب درس‌نامه است. درس‌نامه‌های این کتاب تمام نکات لازم برای پاسخ‌دادن به تست‌های کنکور را دارد؛ نه بیشتر و نه کم‌تر.

تمام آیات و احادیث کتاب را به‌طور کامل و دقیق بررسی کرده‌ایم و مفاهیم و پیام‌های آن‌ها را برای تان نوشته‌ایم و اگر آیه یا حدیثی مرتبط با آن آیه در کتاب‌های دهم، یازدهم و دوازدهم وجود داشته باشد، در کنار آن آورده‌ایم. هم‌چنین روابط علت و معلولی در جاهایی که نیاز بوده آورده شده است.

درس‌ها در این کتاب به‌طوری‌اند که در هر درس مطالب به‌گونه‌ای دسته‌بندی شده است که یادگیری آن آسان باشد.

دهم **دوره اول - هدف زندگی**

درس: هدف زندگی

فهرست

پایه دهم

درسنامه

پاسخنامه

تست

- درس ۱: هدف زندگی ..... ۸ ..... ۱۵۷ ..... ۲۴۹
- درس ۲: پر پرواز ..... ۱۲ ..... ۱۵۹ ..... ۲۵۲
- درس ۳: پنجره‌ای به روشنایی ..... ۱۷ ..... ۱۶۲ ..... ۲۵۵
- درس ۴: آینده روشن ..... ۲۱ ..... ۱۶۵ ..... ۲۵۷
- درس ۵: منزلگاه بعد ..... ۲۶ ..... ۱۶۹ ..... ۲۶۰
- درس ۶: واقعیت بزرگ ..... ۳۰ ..... ۱۷۲ ..... ۲۶۲
- درس ۷: فرجام کار ..... ۳۴ ..... ۱۷۴ ..... ۲۶۵
- درس ۸: آهنگ سفر ..... ۳۸ ..... ۱۷۷ ..... ۲۶۸
- درس ۹: دوستی با خدا ..... ۴۱ ..... ۱۷۹ ..... ۲۷۱
- درس ۱۰: یاری از نماز و روزه ..... ۴۶ ..... ۱۸۱ ..... ۲۷۳
- درس ۱۱: فضیلت آراستگی ..... ۵۱ ..... ۱۸۴ ..... ۲۷۶
- درس ۱۲: زیبایی پوشیدگی ..... ۵۴ ..... ۱۸۶ ..... ۲۷۹

پایه یازدهم

درسنامه

پاسخنامه

تست

- درس ۱: هدایت الهی ..... ۵۷ ..... ۱۸۸ ..... ۲۸۱
- درس ۲: تداوم هدایت ..... ۶۱ ..... ۱۹۰ ..... ۲۸۴
- درس ۳: معجزه جاویدان ..... ۶۷ ..... ۱۹۴ ..... ۲۸۷
- درس ۴: مسئولیت‌های پیامبر صلوات الله علیه ..... ۷۱ ..... ۱۹۶ ..... ۲۹۰
- درس ۵: امامت، تداوم رسالت ..... ۷۶ ..... ۱۹۹ ..... ۲۹۴

- درس ۶: پیشوایان اسوه ————— ۸۲ ————— ۲۰۳ ————— ۲۹۷
- درس ۷: وضعیت فرهنگی، اجتماعی و ... ————— ۸۶ ————— ۲۰۵ ————— ۳۰۲
- درس ۸: احیای ارزش‌های راستین ————— ۹۱ ————— ۲۰۸ ————— ۳۰۴
- درس ۹: عصر غیبت ————— ۹۵ ————— ۲۱۰ ————— ۳۰۷
- درس ۱۰: مرجعیت و ولایت فقیه ————— ۱۰۱ ————— ۲۱۳ ————— ۳۱۲
- درس ۱۱: عزت نفس ————— ۱۰۶ ————— ۲۱۶ ————— ۳۱۶
- درس ۱۲: پیوند مقدس ————— ۱۰۹ ————— ۲۱۹ ————— ۳۱۹

پایه دوازدهم

پاسخنامه

تست

درسنامه

- درس ۱: هستی‌بخش ————— ۱۱۳ ————— ۲۲۱ ————— ۳۲۳
- درس ۲: یگانه بی‌همتا ————— ۱۱۷ ————— ۲۲۳ ————— ۳۲۶
- درس ۳: توحید و سبک زندگی ————— ۱۲۱ ————— ۲۲۶ ————— ۳۲۹
- درس ۴: فقط برای تو ————— ۱۲۵ ————— ۲۲۹ ————— ۳۳۲
- درس ۵: قدرت پرواز ————— ۱۲۹ ————— ۲۳۲ ————— ۳۳۶
- درس ۶: سنت‌های خداوند در زندگی ————— ۱۳۴ ————— ۲۳۵ ————— ۳۴۰
- درس ۷: بازگشت ————— ۱۳۹ ————— ۲۳۹ ————— ۳۴۴
- درس ۸: زندگی در دنیای امروز و ... ————— ۱۴۳ ————— ۲۴۱ ————— ۳۴۷
- درس ۹: پایه‌های استوار ————— ۱۴۷ ————— ۲۴۳ ————— ۳۵۱
- درس ۱۰: تمدن جدید و مسئولیت ما ————— ۱۵۲ ————— ۲۴۵ ————— ۳۵۴
- پاسخنامه کلیدی ————— ۳۵۹

درس‌نامه این درس را
در صفحه ۳۲۳ بخوانید.

پاسخ‌نامه این درس را
در صفحه ۲۲۱ بخوانید.

درس

هستی بخش

(انسانی فارح ۹۸)

۹۹۴- پیامبر اکرم ﷺ کدام مورد را برترین عبادت معرفی نموده‌اند؟

- ۱) اندیشیدن مداوم درباره خدا و قدرت او
- ۲) گرایش به خداوند و تمسک به او
- ۳) بیان سخن حق در مقابل سلطان ستمگر
- ۴) رسیدن به حضور قائم در حال پیروی از او

۹۹۵- برگ و بار اندیشه‌ای که در دل و قلب انسان ریشه می‌دواند، به چه صورت ظاهر می‌گردد و ثمره آن چیست؟

- ۱) بذری که در ذهن جوانه می‌زند. - همواره، برترین عبادت محسوب می‌گردد.
- ۲) بذری که در ذهن جوانه می‌زند. - امید به آینده‌ای زیباتر را نوید می‌بخشد.
- ۳) اعمالی که انسان انجام می‌دهد. - همواره برترین عبادت محسوب می‌گردد.
- ۴) اعمالی که انسان انجام می‌دهد. - امید به آینده‌ای زیباتر را نوید می‌بخشد.

(فارح ۹۰ - با تغییر)

۹۹۶- «نیاز ذاتی پدیده‌ها در موجودشدن و بقا» از دقت در کدام عبارت شریفه مفهوم می‌گردد؟

- ۱) «یا ایها الناس أنتم الفقراء إلى الله»
- ۲) «وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْخَمِيدُ»
- ۳) «مَا رَأَيْتُ شَيْئاً إِلَّا وَرَأَيْتُ اللَّهَ قَبْلَهُ وَبَعْدَهُ وَمَعَهُ»
- ۴) «اللَّهُمَّ لَا تَكْلُنِي إِلَى نَفْسِي طَرْفَةَ عَيْنٍ أَبَدًا»

(هنر ۹۴)

۹۹۷- با توجه به حدیث شریف «لا تفكروا في ذات الله...» پیامبر گرامی اسلام ﷺ فرمودند درباره چه چیزی فکر نکنید و علت آن چیست؟

- ۱) چیستی خداوند - چون شناخت صفات و ویژگی‌های خداوند امکان‌پذیر نیست.
- ۲) هستی خداوند - چون شناخت صفات و ویژگی‌های خداوند امکان‌پذیر نیست.
- ۳) چیستی خداوند - چون لازمه شناخت هر چیز احاطه بر آن است.
- ۴) هستی خداوند - چون لازمه شناخت هر چیز احاطه بر آن است.

(زبان ۹۸)

۹۹۸- اگر سؤال شود «آیا می‌توانیم به ذات خدا پی ببریم؟» پاسخ ما کدام است و دلیل آن چیست؟

- ۱) منفی - احاطه جزء بر کل محال است.
- ۲) مثبت - ذات و صفات خداوند یکی است.
- ۳) مثبت - در پشت پرده ظاهر و در ورای هر چیزی خداوند را می‌توان دید. (۴) منفی - فقط با اندیشه و دستگاه بینایی نمی‌توان به صفات خدا پی برد.

(ریاضی ۹۵ - با تغییر)

۹۹۹- به کدام علت، پیامبر گرامی اسلام ﷺ به «تفکروا في كل شيء ولا تفكروا في ذات الله» دستور داده‌اند؟

- ۱) لازمه شناخت هر چیزی احاطه و دسترسی به آن است و ما هرگز به هستی و چیستی خدا دسترسی نداریم.
- ۲) تفکر در ذات خداوند موجب محدودشدن هستی خداوند می‌شود و ما فقط توان فهم چیستی خدا را داریم.
- ۳) خداوند حقیقتی نامحدود دارد. در نتیجه ذهن ما نمی‌تواند به حقیقت او احاطه پیدا کند.
- ۴) هستی و چیستی خداوند در ظرف ذهن ما نمی‌گنجد و ما فقط توانایی فهم مخلوقات خداوند را داریم.

۱۰۰۰- با توجه به معارف باقی‌مانده از بنیان‌گذار مکتب توحیدی خاص اسلام، حضرت محمد ﷺ حکم تفکر در ذات و صفات خداوند به ترتیب چیست؟

(تبری ۹۲ - با تغییر)

- ۱) ممنوع - ممنوع
- ۲) ممنوع - ممنوع
- ۳) مشروع - ممنوع
- ۴) مشروع - ممنوع

(هنر ۹۳ - با اندکی تغییر)

۱۰۰۱- با توجه به معارف اسلامی شناخت «هستی» و «چیستی» خداوند، به ترتیب موصوف به چه صفاتی است؟

- ۱) ممکن - ناممکن
- ۲) ناممکن - ممکن
- ۳) ممکن - ممکن
- ۴) ناممکن - ناممکن

۱۰۰۲- درک اولیه نسبت به حضور خداوند در زندگی به چه وسیله‌ای به منصفه ظهور می‌رسد و رویکرد قرآن کریم نسبت به این قضیه چیست؟

- ۱) تفکر و اندیشه - ما را به معرفت عمیق‌تری درباره خداوند فرامی‌خواند.
- ۲) فطرت و سرشت - ما را به معرفت عمیق‌تری درباره خداوند فرامی‌خواند.
- ۳) تفکر و اندیشه - راه‌های گوناگونی برای درک چیستی و نیز شناخت افعال خداوند به ما نشان می‌دهد.
- ۴) فطرت و سرشت - راه‌های گوناگونی برای درک چیستی و نیز شناخت افعال خداوند به ما نشان می‌دهد.

۱۰۰۳- این که انسان بتواند با هر چیزی خدا را ببیند، در نگاه نخست چگونه به نظر می‌رسد و کدام ویژگی جوانان، آن‌ها را برای نیل به آن آماده‌تر می‌کند؟

- ۱) سهل و آسان - عزم و تصمیم قوی
- ۲) سخت و دشوار - عزم و تصمیم قوی
- ۳) سهل و آسان - پاک‌ی و صفای قلب
- ۴) سخت و دشوار - پاک‌ی و صفای قلب

۱۰۰۴- چه کسانی می‌توانند در هر چیزی خدا را مشاهده کنند و علم و قدرت او را ببینند و این موضوع چگونه معرفی است؟

- ۱) خداوند را ذاتاً موجودی می‌بینند که پدیده نیست. - برتر و صعب
- ۲) خداوند را ذاتاً موجودی می‌بینند که پدیده نیست. - عمیق و والا
- ۳) به دقت و اندیشه در جهان هستی می‌نگرند. - برتر و صعب
- ۴) به دقت و اندیشه در جهان هستی می‌نگرند. - عمیق و والا

۱۰۰۵- اگر بگوییم: «هر چیزی بیش از آن که نمایش دهنده خود باشد، نشان دهنده خالق خود است.» پیام کدام عبارت قرآنی را ترسیم کرده‌ایم؟ (هنر ۹۱)

- (۱) «وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ»
 (۲) «وَلِلَّهِ مَلِكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ»
 (۳) «اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ»
 (۴) «يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ»

۱۰۰۶- نتیجه نهایی دو مقدمه «استدلال نیازمندی جهان به خدا در پیدایش» در کدام گزینه آمده است؟

- (۱) ما و همه پدیده‌های جهان وجود و هستی‌مان از خودمان نبوده و به پدیدآورنده نیازمندیم.
 (۲) ما و همه پدیده‌های جهان، در پدیدآمدن و هست شدن خود به آفریننده‌ای نیازمندیم که خودش پدیده نباشد.
 (۳) پدیده‌هایی که وجودشان از خودشان نیست، برای موجود شدن نیازمند به پدیدآورنده‌ای هستند که خودش پدیده نباشد و سرچشمه هستی باشد.
 (۴) در آفرینش، یک موجود فقط در صورتی در وجود خود نیازمند به دیگری نیست که خودش ذاتاً موجود باشد.

۱۰۰۷- اگر بگوییم «رابطه ما و دیگر موجودات با خداوند، تا حدی مانند رابطه جریان برق با مولد آن است.» از این تشبیه به کدام مورد پی می‌بریم و کدام مفاهیم در آن به ترتیب آمده است؟ (قارچ ۹۱- با اندکی تغییر)

- (۱) نیاز پدیده‌ها به پدیدآورنده در ایجاد و بقا - فقیر - غنی
 (۲) خالقیت خداوند بی‌نیاز و مخلوقیت پدیده‌ها - فقیر - غنی
 (۳) وابستگی کامل مخلوقات به خالق توانا - غنی - فقیر
 (۴) نیازمندی ذاتی پدیده‌ها و بی‌نیازی ذاتی پدیدآورنده - غنی - فقیر

۱۰۰۸- پدیده‌ها که وجودشان از خودشان نیست، برای موجود شدن نیازمند به چه چیزی هستند و کدام بیت این معنا را بیان می‌کند؟ (کانون فرهنگی آموزش ۹۸)

- (۱) پدیدآورنده‌ای که خودش پدیده نباشد، بلکه وجودش از خودش باشد. - خشک ابری که بود ز آب تهی/ ناید از وی صفت آب‌دهی
 (۲) پدیدآورنده‌ای که با وجود پدیده‌بودن، وجودش از خودش باشد. - خشک ابری که بود ز آب تهی/ ناید از وی صفت آب‌دهی
 (۳) پدیدآورنده‌ای که با وجود پدیده‌بودن، وجودش از خودش باشد. - ما چو ناییم و نوا در ما ز توست/ ما چو کوهیم و صدا در ما ز توست
 (۴) پدیدآورنده‌ای که خودش پدیده نباشد، بلکه وجودش از خودش باشد. - ما چو ناییم و نوا در ما ز توست/ ما چو کوهیم و صدا در ما ز توست

۱۰۰۹- شاعر در بیت «ذات نایافته از هستی، بخش / چون تواند که بود هستی‌بخش» به کدام مقدمه نیازمندی جهان به خداوند در پیدایش اشاره کرده است؟

- (۱) اگر به خود نظر کنیم، خود را پدیده‌ای می‌یابیم که وجودش از خودش سرچشمه نگرفته است.
 (۲) این واقعیت را نمی‌توان انکار کرد که در عین حال که ممکن است نباشیم، اما اکنون هستیم.
 (۳) آن که به ما هستی بخشیده، خودش مستقل و قائم به دیگری بوده و هستی از او جدا نمی‌شود.
 (۴) یک موجود فقط در صورتی برای موجود بودن به دیگری نیازمند نیست که خودش ذاتاً موجود باشد.

۱۰۱۰- معرفت عمیق و برتر چه معرفتی است و در چه صورت خداوند در رسیدن به چنین هدفی ما را کمک خواهد کرد؟ (ریاضی ۹۰- با تغییر)

- (۱) انسان بتواند با هر چیزی، خدا را ببیند. - حرکت با عزم و تصمیم قوی
 (۲) هیچ نقطه مبهم و ناشناخته‌ای برای انسان کاوشگر، باقی نگذارد. - حرکت با عزم و تصمیم قوی
 (۳) انسان بتواند با هر چیزی خدا را ببیند. - داشتن پاکی و صفای قلب
 (۴) هیچ نقطه مبهم و ناشناخته‌ای برای انسان کاوشگر باقی نگذارد. - داشتن پاکی و صفای قلب

۱۰۱۱- اگر بخواهیم نیازمندی جهان به خدا در پیدایش و هستی را در قالب یک قضیه معرفت‌شناسانه ترسیم کنیم، به ترتیب مقدمه دوم و اول آن را از کدام گزینه می‌توان برداشت کرد؟ (کانون فرهنگی آموزش ۹۸)

- (۱) موجودی که ذاتاً موجود باشد، دیگر پدیده نیست. - موجودی که پدیده نباشد، همواره بوده، هست و خواهد بود.
 (۲) یک موجود در صورتی نیازمند به دیگری نیست که خودش ذاتاً موجود باشد. - ما پدیده‌هایی هستیم که وجود و هستی‌مان از خودمان نیست.
 (۳) همه اشیا پیرامون ما پدیده‌هایی هستند که وجودشان از خودشان نیست. - ما پدیده‌هایی هستیم که وجود و هستی‌مان از خودمان نیست.
 (۴) ما پدیده‌هایی هستیم که وجود و هستی‌مان از خودمان نیست. - یک موجود در صورتی نیازمند به دیگری نیست که خودش ذاتاً موجود باشد.

۱۰۱۲- حدیث شریف «ما رأیتُ شیئاً إلاّ و رأیتُ الله قبله و بعده و معه» با کدام بیت قرابت مفهومی دارد؟

- (۱) خشک ابری که بود ز آب تهی ناید از وی صفت آب‌دهی
 (۲) به هر جا بنگرم کوه و در و دشت نشان از قامت رعنا تو بینم
 (۳) ما که باشیم ای تو ما را جان جان تا که ما باشیم با تو در میان
 (۴) ما عدم‌هاییم و هستی‌های ما تو وجود مطلق، فانی نما

۱۰۱۳- کدام موضوع، مقدمه این پرسش در ذهن ماست که: «موجودات جهان، هستی خود را وامدار چه کسی هستند؟» (کانون فرهنگی آموزش ۹۸)

- (۱) تفکر در رابطه با خودشناسی
 (۲) تفکر در رابطه با آغاز و پایان این هستی پهناور
 (۳) تحقیق و پژوهش در رابطه با زندگی به دور از هیاهو و هیجان
 (۴) تحقیق و پژوهش صرفاً در رابطه با جهان دوردست و کهکشان‌ها

۱۰۱۴- این که شناخت کهکشان‌های دور افتاده برای انسان بعید و ناممکن نیست، معلول چیست و در حیطه شناخت خداوند در کدام مورد می‌توانیم همین گونه سخن بگوییم؟

- (۱) محدود بودن وجود آن‌ها - هستی و صفات
 (۲) محدود بودن وجود آن‌ها - حقیقت و ماهیت
 (۳) محاط بودن اندیشه انسان نسبت به آن‌ها - هستی و صفات
 (۴) محاط بودن اندیشه انسان نسبت به آن‌ها - حقیقت و ماهیت

۱۰۱۵- دلیل نیازمندی همیشگی و در هر آن موجودات جهان به خداوند متعال چیست و کدام آیه شریفه به علت نیازمندی موجودات اشاره دارد؟

- ۱) خالقیت خداوند - «يَسْأَلُهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ»
- ۲) بی‌نیازی خداوند - «يَسْأَلُهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ»
- ۳) خالقیت خداوند - «يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ»
- ۴) بی‌نیازی خداوند - «يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ»

(ریاضی ۹۸)

۱۰۱۶- اکنون که می‌دانیم «ما همه شیران ولی شیر علم/ حمله‌مان از باد باشد دم‌به‌دم» شایسته است، چگونه دعا کنیم؟

- ۱) «إِنَّ صَلَاتِي وَنَسْكَيَ وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ»
- ۲) «رَبِّ ارْجِعْ عَلَيَّ أَعْمَلُ صَالِحاً فِيمَا تَرَكْتُ»
- ۳) «اللَّهُمَّ لَا تَكْلِنِي إِلَى نَفْسِي طَرْفَةَ عَيْنٍ أَبَدًا»
- ۴) «اللَّهُ أَعْلَمُ حَيْثُ يَجْعَلُ رِسَالَتَهُ»

(تبری ۹۸)

۱۰۱۷- برترین عبادت کدام است و ثمره آن چگونه ظاهر می‌گردد؟

- ۱) «ادمان التفکر فی اللّٰه و فی قدرته» - نیازمندی به خدا
- ۲) «ادمان التفکر فی اللّٰه و فی قدرته» - شکوفایی استعدادها
- ۳) «من یعیش بالاحسان اکثر ممن یعیش بالاعمار» - نیازمندی به خدا
- ۴) «من یعیش بالاحسان اکثر ممن یعیش بالاعمار» - شکوفایی استعدادها

(انسانی ۹۸)

۱۰۱۸- این درخواست که «لا تکلنی الی نفسی طرفه عین ابدًا» ثمره فهم کدام مسئله است؟

- ۱) آفرینش همه تنبیه خداوند دل است
- ۲) به صحرا بنگرم صحرا تو بینم
- ۳) دلی کز معرفت نور و صفا دید
- ۴) ما همه شیران ولی شیر علم
- ۱) دل ندارد که ندارد به خداوند اقرار
- ۲) به دریا بنگرم دریا تو بینم
- ۳) به هر چیزی که دید اول خدا دید
- ۴) حمله‌مان از باد باشد دم‌به‌دم

(فارج ۹۸ - با اندکی تغییر)

۱۰۱۹- مفهوم نیازمندی مخلوقات به خداوند متعال در هر آن، در کدام بیت، بیان شده است؟

- ۱) دلی کز معرفت نور و صفا دید
- ۲) این همه نقش عجب بر در و دیوار وجود
- ۳) ما چو نایبیم و نوا در ما ز توست
- ۴) خشک ابری که بود ز آب تهی
- ۱) به هر چیزی که دید، اول خدا دید
- ۲) هر که فکرت نکند نقش بود بر دیوار
- ۳) ما چو کوهیم و صدا در ما ز توست
- ۴) ناید از وی صفت آب‌دهی

۱۰۲۰- سرچشمه بندگی خداوند متعال چیست و افراد محروم از آن، نسبت به کدام نیاز خود به خداوند متعال بی‌توجه هستند؟

- ۱) عبادت - نیاز در پیدایش
- ۲) آگاهی - نیاز در پیدایش
- ۳) عبادت - نیاز در بقا
- ۴) آگاهی - نیاز در بقا

۱۰۲۱- آیه شریفه «اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ» نیازمندی جهان در کدام مرحله به خداوند را بیان می‌کند و مفهوم آن چه تعریفی از موجودات ارائه می‌دهد؟

(فارج ۹۳ - با اندکی تغییر)

- ۱) پیدایش و بقا - آیه‌ای از آیات الهی
- ۲) پیدایش و هستی‌یافتن - آیه‌ای از آیات الهی
- ۳) پیدایش و بقا - نوری از انوار وجود
- ۴) پیدایش و هستی‌یافتن - نوری از انوار وجود

(کانون فرهنگی آموزش ۹۸)

۱۰۲۲- چرا موجودات پیوسته از خداوند درخواست دارند؟

- ۱) «انتم الفقراء الى الله»
- ۲) «يسأله من في السماوات والأرض»
- ۳) «اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ»
- ۴) «كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ»

(هنر ۹۷ - با تغییر)

۱۰۲۳- فهم کدام عبارت برای تقویت عبودیت و بندگی در پیشگاه خداوند ضروری است؟

- ۱) «قُلِ اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ»
- ۲) «يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ»
- ۳) «اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ»
- ۴) «كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ»

۱۰۲۴- کلید دستیابی به «مضمون درخواست پیامبر ﷺ از خداوند برای وانگذاشتن او به خودش»، در گرو فهم کدام عبارت شریفه است و این مفهوم ثمره چیست؟

- ۱) «و اللّٰه هو الغنی الحمید» - ابراز ناتوانی در محضر خدا
- ۲) «أَنْتُمْ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ» - ابراز ناتوانی در محضر خدا
- ۳) «و اللّٰه هو الغنی الحمید» - افزایش معرفت به خود
- ۴) «أَنْتُمْ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ» - افزایش معرفت به خود

(فارج ۱۹ - با تغییر)

۱۰۲۵- لذت معرفت برتر به هنگام گره‌خوردن و امتزاج کدام دو با یکدیگر، به کام جان انسان چشاند می‌شود؟

- ۱) پاک‌ی و صفای قلب با عزم و تصمیم
- ۲) پاک‌ی و صفای قلب با توحید در خالقیت
- ۳) اخلاص در عمل با عزم و تصمیم
- ۴) اخلاص در عمل با توحید در خالقیت

(کانون فرهنگی آموزش ۹۸)

۱۰۲۶- معرفت بیشتر انسان نسبت به رابطه‌اش با خداوند، فزاینده چیست و چه احساسی را در انسان برمی‌انگیزد؟

- ۱) استغنا و بی‌نیازی - ناتوانی و بندگی
- ۲) استغنا و بی‌نیازی - خودشناسی و عبودیت
- ۳) درک فقر و نیاز - ناتوانی و بندگی
- ۴) درک فقر و نیاز - خودشناسی و عبودیت

۱۰۲۷- به بیان رسول خدا ﷺ، تفکر در مورد خداوند با وجود چه شرایطی می‌تواند در زمره برترین عبادت‌ها باشد و ثمره دیگر چنین اندیشیدنی چیست؟

- ۱) مداومت در شناخت قدرت خدا - افزایش امید به آینده
- ۲) ممانعت از شناخت ذات خدا - افزایش امید به آینده
- ۳) مداومت در شناخت قدرت خدا - ریشه‌دواندن اعتقاد در قلب و ذهن
- ۴) ممانعت از شناخت ذات خدا - ریشه‌دواندن اعتقاد در قلب و ذهن

۱۰۲۸- از دیدگاه و حیانی، تفکر دربارهٔ نیازمند بودن جهان در پیدایش خود به خدای متعال، عامل وصول ما به کدام مقصد خواهد بود؟ (کانون فرهنگی آموزش ۹۸)

- ۱) دریافت فطری خدا و درک حضور او
- ۲) دریافت فطری خدا و معرفت عمیق به او
- ۳) درک حضور خدا و صفات و افعال او
- ۴) درک چگونگی وجود خدا و صفات و افعال او

۱۰۲۹- شباهت و تفاوت نور بودن خداوند با سایر نورها به ترتیب در کدام گزینه به درستی آورده شده است؟

- ۱) تجلی بخشی خداوند و سایر موجودات - ارتباط با اجسام مادی
- ۲) تجلی بخشی خداوند و سایر موجودات - منشأ و مبدأ نور
- ۳) پیدا و آشکار نمودن امور - ارتباط با اجسام مادی
- ۴) پیدا و آشکار نمودن امور - منشأ و مبدأ نور

۱۰۳۰- پیام آیه شریفه ﴿اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ چیست و این آیه چه نقشی برای موجودات بیان می کند؟

- ۱) هر چیزی در این جهان بیانگر وجود مخلوق و آیه ای از آیات الهی محسوب می شود. - تجلی بخش خداوند
- ۲) هر چیزی در این جهان بیانگر وجود مخلوق و آیه ای از آیات الهی محسوب می شود. - نشانگر صفات و ذات خداوند
- ۳) تمام موجودات وجود خود را از خداوند می گیرند و به سبب او پیدا و آشکار می شوند. - تجلی بخش خداوند
- ۴) تمام موجودات وجود خود را از خداوند می گیرند و به سبب او پیدا و آشکار می شوند. - نشانگر صفات و ذات خداوند

۱۰۳۱- عاملی که سبب می شود معرفت با خدا هر چیزی را دیدن، برای جوانان و نوجوانان قابل دسترس باشد، در کدام بیت آورده شده است؟

- ۱) ما که باشیم ای تو ما را جانِ جان   تا که ما باشیم با تو در میان
- ۲) به هر جا بنگرم کوه و در و دشت   نشان از قامت رعنا تو بینم
- ۳) ما همه شیران ولی شیر غلم   حمله مان از باد باشد دم به دم
- ۴) دلی کز معرفت نور و صفا دید   به هر چیزی که دید، اول خدا دید

۱۰۳۲- زبان حال موجودات جهان در پیشگاه الهی در کدام عبارت قرآنی آورده شده است و کدام یک در مقام بیان علیت آن است؟

- ۱) «يَسْأَلُهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ» - «وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ»
- ۲) «يَسْأَلُهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ» - «أَنْتُمْ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ»
- ۳) «كُلُّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ» - «وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ»
- ۴) «كُلُّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ» - «أَنْتُمْ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ»

۱۰۳۳- در مسیر فهم عبارت «ما رأيت شيئاً إلا و رأيت الله قبله و بعده و معه» خداوند چه کسانی را یاری خواهد کرد و لذت این معرفت را به آنان خواهد چشاند؟

- ۱) آنان که تمام موجودات جهان را بیانگر وجود خالق و آیه ای از آیات الهی می بینند.
- ۲) آنان که قدم پیش می گذارند و با عزم و تصمیم قوی حرکت می کنند.
- ۳) آنان که با دقت و اندیشه در جهان هستی می نگرند و علم و قدرت خداوند را مشاهده می کنند.
- ۴) آنان که با پاکی و صفای قلب خود، این مسیر دشوار را هموار می سازند.

۱۰۳۴- نگاه اولیهٔ انسان به کلمهٔ نور در قرآن کریم با چه واکنشی همراه است و عمل به مفهوم کدام عبارت شریفه معنای آن را برای ما تبیین می کند؟

- ۱) تعجب و شگفتی - «ما رأيت شيئاً إلا و رأيت الله قبله و بعده و معه»
- ۲) تعمق و مذاقه - «ما رأيت شيئاً إلا و رأيت الله قبله و بعده و معه»
- ۳) تعجب و شگفتی - «تَفَكَّرُوا فِي كَلِّ شَيْءٍ و لَا تَفَكَّرُوا فِي ذَاتِ اللَّهِ»
- ۴) تعمق و مذاقه - «تَفَكَّرُوا فِي كَلِّ شَيْءٍ و لَا تَفَكَّرُوا فِي ذَاتِ اللَّهِ»

۱۰۳۵- ستوده بودن خدا، برآمده از کدام عامل است و درخواست پیوستهٔ هر آن چه در آسمانها و زمین است از خداوند، متبوع چیست؟ (کانون فرهنگی آموزش ۹۸)

- ۱) نیازمندی ذاتی مخلوقات به خداوند - افزایش آگاهی بندگان از نیازهای خود
- ۲) نیازمندی ذاتی مخلوقات به خداوند - تدبیرگری دائمی خداوند در جهان هستی
- ۳) بی نیازی ذاتی خداوند از دیگران - تدبیرگری دائمی خداوند در جهان هستی
- ۴) بی نیازی ذاتی خداوند از دیگران - افزایش آگاهی بندگان از نیازهای خود

۱۰۳۶- بی بردن به وجود خداوند به عنوان تنها آفریدگار جهان در حدیث نبوی چگونه خوانده شده است و دلیل آن چیست؟

- ۱) «تَفَكَّرُوا فِي كَلِّ شَيْءٍ» - احاطه و دسترسی ذهن انسان در شناخت آن
- ۲) «لَا تَفَكَّرُوا فِي ذَاتِ اللَّهِ» - احاطه و دسترسی ذهن انسان در شناخت آن
- ۳) «تَفَكَّرُوا فِي كَلِّ شَيْءٍ» - محدودیت ذهن در تصور ذات امور نامحدود
- ۴) «لَا تَفَكَّرُوا فِي ذَاتِ اللَّهِ» - محدودیت ذهن در تصور ذات امور نامحدود

۹۹۴- گزینه ۱ پیامبر ﷺ می‌فرماید: «افضل العبادة ادمان التفكير في الله و في قدرته: برترین عبادت، اندیشیدن مداوم درباره خدا و قدرت اوست.»

۹۹۵- گزینه ۴ اندیشه مانند بذری است که در ذهن جوانه می‌زند، در دل و قلب ریشه می‌دواند و برگ و بار آن به صورت اعمال، ظاهر می‌شود. ثمره اندیشه این است که بهار جوانی را پرطراوت و زیبا می‌سازد، استعدادها را شکوفا می‌کند و امید به آینده‌ای زیبا را نوید می‌بخشد و می‌تواند، برترین عبادت‌ها باشد. (یعنی الزاماً همواره برترین عبادت نیست! (نادرستی ۳)

۹۹۶- گزینه ۱ نیاز ذاتی پدیده‌ها در موجود شدن (پیدایش) و بقا آیه «یا ایها الناس انتم الفقراء الى الله: ای مردم! شما به خداوند نیازمند هستید.» برداشت می‌شود.

۹۹۷- گزینه ۳ پیامبر اکرم ﷺ انسان‌ها را از تفکر در ذات و چیستی خداوند منع کرده و فرموده است: «لا تفکروا فی ذات الله: اولی] در ذات خداوند تفکر نکنید.» زیرا لازمه شناخت هر چیزی احاطه و دسترسی به آن است و ذهن محدود ما نمی‌تواند به حقیقت خداوند که نامحدود است، احاطه پیدا کند و ذاتش را شناسایی نماید.

۹۹۸- گزینه ۱ لازمه شناخت هر چیزی احاطه و دسترسی به آن است و ذهن محدود ما نمی‌تواند ذات و حقیقت نامحدود خداوند را تصور کند و به آن دسترسی پیدا کند؛ یعنی احاطه جزء بر کل محال است.

۹۹۹- گزینه ۳ پیامبر ﷺ فرمودند: «تفکروا فی کل شیء و لا تفکروا فی ذات الله: در همه چیز تفکر کنید ولی در ذات خداوند تفکر نکنید.» زیرا لازمه شناخت هر چیزی احاطه و دسترسی به آن است و از آن‌جا که خداوند حقیقتی نامحدود دارد، در نتیجه ذهن ما نمی‌تواند به حقیقت و چیستی خدا (نه هستی او) احاطه پیدا کند.

۱۰۰۰- گزینه ۱ پیامبر اکرم ﷺ می‌فرماید: «در همه چیز تفکر کنید ولی در ذات خداوند تفکر نکنید.» بنابراین تفکر در ذات خداوند ممنوع است ولی می‌توان در صفات و ویژگی‌های خداوند تفکر کرد.

۱۰۰۱- گزینه ۱ با توجه به معارف اسلامی شناخت «هستی» خداوند ممکن و شناخت «چیستی» خداوند ناممکن است.

نکته

درک هستی خداوند (وجود داشتن او) و شناخت صفات و ویژگی‌های او برای انسان ممکن است اما شناخت «چیستی» و «ذات» خداوند برای انسان ناممکن می‌باشد.

۱۰۰۲- گزینه ۲ هر کدام از ما، براساس فطرت خویش، خدا را می‌بایم و حضورش را درک می‌کنیم. با وجود این شناخت اولیه، قرآن کریم ما را به معرفت عمیق‌تر درباره خداوند فرامی‌خواند و راه‌های گوناگونی را برای درک وجود او و نیز شناخت صفات و افعال او به ما نشان می‌دهد.

۱۰۰۳- گزینه ۴ این که انسان در هر چیزی بتواند خدا را ببیند، در نگاه اول مشکل (سخت و دشوار) به نظر می‌رسد. اما هدفی قابل دسترس است، به‌خصوص برای جوانان که پاکی و صفای قلب دارند. (سبب می‌شود که نسبت به بقیه آماده‌تر باشند).

۱۰۰۴- گزینه ۴ آنان که با دقت و اندیشه در جهان هستی می‌نگرند، در هر چیزی خدا را مشاهده می‌کنند و علم و قدرت او را می‌بینند و با هر چیزی خدا را دیدن، معرفتی عمیق و والا است.

۱۰۰۵- گزینه ۳ با توجه به آیه ﴿اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ خداوند، نور هستی است و تمام موجودات وجود خود را از او می‌گیرند و به سبب او پیدا و آشکار می‌شوند و در واقع، هر موجودی در حدّ خودش تجلی‌بخش (نمایش‌دهنده) وجود خالق خود یعنی خداوند است.

۱۰۰۶- گزینه ۲ نتیجه دو مقدمه نیازمندی جهان در پیدایش به خداوند این است که: ما و همه پدیده‌های جهان، در پیدآمدن و هست شدن خود به آفریننده‌ای نیازمندیم که خودش پدیده نباشد و سرچشمه هستی باشد. این وجود برتر و متعالی «خدا» نامیده می‌شود.

بررسی سایر گزینه‌ها: ۱ این بخش که «ما و همه پدیده‌های جهان وجود و هستی‌مان از خودمان نبوده» مربوط به مقدمه اول است. ۲ نیازمندی پدیده‌ها که وجودشان از خودشان نیست، به پدیدآورنده، مربوط به مقدمه دوم است. ۴ این که یک موجود فقط در صورتی در وجود نیازمند به دیگری نیست که خودش ذاتاً موجود باشد، مربوط به مقدمه دوم است.

۱۰۰۷- گزینه ۱ ما و دیگر موجودات پدیده‌هایی هستیم که در ایجاد (پیدایش) و بقا به پدیدآورنده هستی یعنی خداوند نیازمندیم. در واقع رابطه ما با خداوند تا حدّی شبیه رابطه جریان برق با مولد برق است؛ همین که مولد متوقف شود جریان برق هم قطع می‌شود و لامپ‌های متصل به آن نیز خاموش می‌شوند. این تشبیه به فقیربودن موجودات و غنی و بی‌نیاز بودن خداوند اشاره می‌کند.

۱۰۰۸- گزینه ۱ پدیده‌ها، که وجودشان از خودشان نیست، برای موجود شدن نیازمند به پدیدآورنده‌ای هستند که خودش پدیده نباشد، بلکه وجودش از خودش باشد. بیت «خشک ابری که بود ز آب تهی/ ناید از وی صفت آب‌دهی» به همین مفهوم اشاره می‌کند.

۱۰۰۹- گزینه ۴ بیت «ذات نایافته از هستی، بخش/ چون تواند که بود هستی‌بخش» به مقدمه دوم نیاز جهان به خداوند در پیدایش اشاره می‌کند که براساس آن یک موجود فقط در صورتی برای موجودبودن به دیگری نیازمند نیست که خودش ذاتاً موجود باشد.

بررسی سایر گزینه‌ها: در بین گزینه‌ها، گزینه (۱) دربرگیرنده مفهوم مقدمه اول است و گزینه (۲) ربطی به صورت سؤال ندارد. در گزینه (۳) نیز این که خودش مستقل و قائم به دیگری بوده، نادرست است و اگر عبارت قائم به ذات به کار برده می‌شد، درست بود.

۱۰۱۰- گزینه ۱ این که انسان بتواند با هر چیزی خدا را ببیند، معرفتی عمیق و والا است که در نگاه نخست مشکل به نظر می‌آید، اما هدفی قابل دسترس است. اگر قدم پیش گذاریم و با عزم و تصمیم قوی حرکت کنیم، به یقین خدا نیز کمک خواهد کرد و لذت چنین معرفتی را به ما خواهد چشاند.

نکته

دسترسی به این هدف یعنی رسیدن به معرفتی که با هر چیزی بتوان خدا را دید، برای جوانان و نوجوانان به دلیل پاکی و صفای قلب راحت‌تر خواهد بود.

۱۰۱۱- گزینه ۲ در مقدمه اول نیازمندی جهان به خدا در پیدایش، از پدیده‌بودن انسان و سایر موجودات صحبت می‌شود و این که پدیده‌ها وجودشان از خودشان نیست (قسمت دوم گزینه‌های ۲ و ۳).

در مقدمه دوم نیز از نیازمندبودن هر پدیده به پدیدآور صحبت می‌شود و این که یک موجود در چه شرایطی پدیده نیست و به پدیدآور هم نیاز ندارد: یک موجود فقط در صورتی در وجود خود نیازمند به دیگری نیست که خودش ذاتاً موجود باشد. (قسمت اول گزینه‌های ۱ و ۲) در این صورت، چنین چیزی دیگر پدیده نیست و نیاز به پدیدآورنده نخواهد داشت، همواره بوده است و همواره خواهد بود. توجه به ترتیب خواسته‌شده در سؤال دقت کنید، سؤال در ابتدا مقدمه دوم را خواسته و بعد مقدمه اول.

۱۰۱۲- **گزینه ۲** حضرت علی علیه السلام می فرماید: «ما رأیت شیئاً آلاً و رأیت الله قبله و بعده و معه: هیچ چیزی را ندیدم مگر این که خداوند را قبل و بعد و با آن دیدم.» سخن ایشان، این مفهوم را بیان می کند که انسان اگر دارای معرفت عمیق و والا باشد و در جهان تفکر کند، هر آن چه را که می بیند تجلی خداوند و آیه ای از آیات اوست، چون خداوند نور هستی است. باباطاهر در بیت «به هر جا بنگرم کوه و در و دشت/ نشان از قامت رعنا تو بینم» نیز به همین مفهوم اشاره می کند.

۱۰۱۳- **گزینه ۲** تفکر کردن پیرامون جهان و این که آغاز و پایان این هستی پنهان از کجا و چگونه است، در ادامه این پرسش را در ذهن ما طرح می کند که «موجودات جهان، هستی خود را و مدار چه کسی هستند؟»

۱۰۱۴- **گزینه ۱** ذهن انسان توان و گنجایش فهم چیستی و ذات موضوعاتی را دارد که محدودند و کهکشان های دور هم همین ویژگی را دارند؛ یعنی اموری محدود هستند و ذهن انسان ها بر آن ها احاطه دارد و هم می تواند چیستی و ماهیت آن ها را بشناسد و هم هستی و صفات آن ها را. در مورد خداوند نیز انسان فقط قادر به شناخت هستی و صفات او است و این شناخت برای او بعید و ناممکن نیست.

نکته محاط بودن یعنی توسط چیزی احاطه شدن؛ پس بخش اول گزینه های (۳) و (۴) نمی تواند درست باشد، چون اندیشه انسان بر شناخت کهکشان های دور احاطه دارد نه این که توسط آن ها احاطه شده است.

۱۰۱۵- **گزینه ۳** هستی موجودات وابسته به خداوند است، زیرا خداوند آن ها را خلق کرده و هر لحظه که اراده کند، آن ها از بین می روند به همین جهت (یعنی به دلیل خالقیت خداوند)، جهان همواره و در هر «آن»، به خداوند نیازمند است و این نیاز هیچ گاه قطع یا کم نمی شود. در آیه شریفه ﴿يا ايها الناس انتم الفقراء الى الله...﴾ نیز به این نیازمندی اشاره شده است: «ای مردم شما به خداوند نیازمند هستید.»

۱۰۱۶- **گزینه ۳** شاعر در بیت «ما همه شیران ولی شیر علم/ حمله مان از باد باشد دم به دم» با بیان تشبیه انسان به شیرهای روی پرچم که خود توانایی حرکت ندارند و تنها با وزش باد تکان می خورند، به فقر و نیاز خود (انسان) به خداوند اشاره می کند و کسی که فقر و نیازمندی اش نسبت به خداوند را احساس کند، ناتوانی و بندگی خود را بیشتر ابراز خواهد کرد و همانند پیامبر گرامی اسلام این گونه دعا می کند که: «اللهم لا تكلني الى نفسي طرفة عين ابدأ: خدایا هیچ گاه مرا چشم برهم زدنی به خودم وامگذار.»

نکته اگر کمی دقت کنید، می بینید که در بین گزینه ها، تنها گزینه (۳) حالت دعایی و درخواست دارد و این در انتخاب گزینه، بسیار کمک کننده است.

۱۰۱۷- **گزینه ۲** با توجه به فرمایش پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله برترین عبادت، اندیشیدن مداوم درباره خدا و قدرت اوست: «افضل العبادة ادمان التفکر فی الله و فی قدرته.»

اندیشه، بهار جوانی را پرطراوت و زیبا می سازد، استعدادها را شکوفا می کند و امید به آینده ای زیباتر را نوید می بخشد (ظهور ثمره اندیشیدن).

۱۰۱۸- **گزینه ۴** این درخواست از خداوند که: «اللهم لا تكلني الى نفسي طرفة عين ابدأ: خدایا هیچ گاه مرا چشم به هم زدنی به خودم وامگذار.» از سوی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و هر انسان دیگر ناشی از دریافت و درک بیشتر فقر و نیاز خود نسبت به خداوند است که این مفهوم را می توان از بیت: «ما همه شیران ولی شیر علم/ حمله مان از باد باشد دم به دم» برداشت کرد. (در این بیت مولوی، انسان ها را به

شیرهایی تشبیه کرده که بر روی پرچم نقاشی شده اند و تنها بر اثر وزش باد تکان می خورند و خودشان دارای قدرت نیستند.)

نکته این سؤال و دو سؤال قبل تر، دارای یک مفهوم هستند و فقط به دو صورت مطرح شده اند. اگر مفاهیم را خوب بدانید، نوع طرح سؤال مهم نیست؛ حتماً قادر به پاسخگویی خواهید بود.

۱۰۱۹- **گزینه ۳** مولانا در بیت «ما چو نایبم و نوا در ما ز توست/ ما چو کوهیم و صدا در ما ز توست» به زیبایی نیازمندی مخلوقات به خداوند متعال در هر آن را بیان می کند: «ما همچون نی هستیم که برای ایجاد صدا به دمیدن تو نیازمندیم و مانند کوه هستیم که صدای تو را بازتاب می دهیم.»

بررسی سایر گزینه ها: ۱ مفهوم بیت «دلی کز معرفت نور و صفا دید...»: کسی که به دقت و اندیشه در جهان هستی می نگرد، در هر چیزی خدا را مشاهده می کند. ۲ بیت «این همه نقش عجب بر در و دیوار وجود...»: انسان را به تفکر در جهان هستی برای معرفت بیشتر به خدا دعوت می کند. ۴ مفهوم بیت «خشک ابری که بود ز آب تهی/ ناید از وی صفت آب دهی»: به مقدمه دوم نیازمندی جهان به خدا در پیدایش اشاره می کند و این که پدیده ای که وجودش از خودش نیست، نمی تواند هستی بخشی کند و خود نیازمند پدیدآورنده است.

۱۰۲۰- **گزینه ۴** علم و آگاهی، سرچشمه بندگی خداوند است، زیرا هر چه معرفت انسان به خود و رابطه اش با خدا بیشتر شود، نیاز به او را بیشتر احساس و ناتوانی و بندگی خود را بیشتر ابراز می کند.

انسان های ناآگاه نسبت به نیاز دائمی انسان به خداوند (نیاز در بقا)، بی توجه اند اما انسان های آگاه دائماً سایه لطف و رحمت خدا را احساس می کنند و خود را نیازمند عنایات پیوسته او می دانند.

۱۰۲۱- **گزینه ۱** قرآن کریم خداوند را نور هستی معرفی می فرماید: «اللهم نور السماوات و الأرض: خداوند نور آسمان ها و زمین است.» یعنی تمام موجودات، «وجود» خود را از او می گیرند، به سبب او پیدا و آشکار شده و پا به عرصه هستی می گذارند و وجودشان به وجود او وابسته است. به همین جهت، هر چیزی در این جهان، بیانگر وجود خالق و آیه ای از آیات الهی محسوب می شود.

۱۰۲۲- **گزینه ۱** موجودات پس از پیدایش نیز هم چنان، مانند لحظه نخست خلق شدن، به خداوند نیازمند هستند: ﴿انتم الفقراء الى الله﴾ از این رو دائماً با زبان حال، به پیشگاه الهی عرض نیاز می کنند: «يسأله من في السماوات و الأرض: هر آن چه در آسمان ها و زمین است، پیوسته از او درخواست می کند.»

توجه در سؤال علت درخواست موجودات خواسته شده، در صورتی که عبارت ﴿يسأله من في السماوات و الأرض﴾ همان درخواست موجودات است، پس نمی تواند پاسخ باشد.

۱۰۲۳- **گزینه ۲** هر چه معرفت انسان به خود و رابطه اش با خدا بیشتر شود، نیاز به او را بیشتر احساس و ناتوانی و بندگی خود را بیشتر ابراز می کند. پس برای تقویت عبودیت و بندگی در پیشگاه خداوند، درک فقر و نیازمندی به او - که در آیه «يا ايها الناس انتم الفقراء الى الله: ای مردم شما به خداوند نیازمند هستید.» مطرح شده است - ضروری می باشد.

۱۰۲۴- **گزینه ۴** کسی که فقر و نیازمندی خود نسبت به خداوند را بیشتر درک کند یعنی مفهوم ﴿انتم الفقراء الى الله﴾ را بپاید و آن را درک کند، نیاز به او را بیشتر ابراز می کند، بندگی و عبودیتش نسبت به خداوند افزایش پیدا می کند و سبب می شود که مانند پیامبر صلی الله علیه و آله این گونه دعا کند: «خدایا هیچ گاه مرا چشم برهم زدنی به خودم وامگذار.» این مفاهیم ثمره آن است که انسان خود را بشناسد (افزایش معرفت به خود) و رابطه اش را با خدا بیشتر کند.

۱۰۳۳- **گزینه ۲** در مسیر فهم عبارت «ما رأیت شیئاً آلاً و رأیت الله قبله و بعده و معه: هیچ چیزی را ندیدم مگر این که خداوند را قبل و بعد و با آن دیدم.» (یعنی با هر چیزی خدا را دیدن)، خداوند کسانی را که قدم پیش گذاشته و با عزم و تصمیم قوی حرکت کنند، به یقین کمک خواهد کرد و لذت چنین معرفتی را به آن‌ها خواهد چشاند.

۱۰۳۴- **گزینه ۳** قرآن کریم، رابطه میان خداوند و جهان هستی را با کلمه‌ای بیان می‌کند (نور) که در نظر اول برای ما شگفت‌انگیز می‌نماید. اما پس از تفکر دقیق به معنای آن پی می‌بریم. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله نیز در عبارت «تفکروا فی کل شیء و لا تفکروا فی ذات الله» انسان‌ها را به تفکر پیرامون همه چیز به جز ذات الهی تشویق کرده‌اند.

۱۰۳۵- **گزینه ۳** قرآن کریم در آیه ۱۵ سوره فاطر می‌فرماید: «و الله هو الغنی الحمید: و خدا است که [تنها] بی‌نیاز ستوده است.» در واقع ستوده بودن خداوند، برآمده از بی‌نیازی ذاتی او از دیگران است. (چون خداوند بی‌نیاز و غنی است، پس ستوده شده است.)

براساس قرآن کریم درخواست پیوسته هر آن چه در آسمان‌ها و زمین است از خداوند، متبوع یا علت این مسئله است که خداوند همواره دست‌اندرکار امری است و دائماً جهان هستی را تدبیر می‌کند: «یسأل من فی السموات و الأرض کل یوم هو فی شأن: هر آن چه در آسمان‌ها و زمین است، پیوسته از او درخواست می‌کند (علت / متبوع). او همواره دست‌اندرکار امری است (معلول / تابع).»

نکته

نیازهای دائمی موجودات، لطف و فیض دائمی را طلب می‌کند و خداوند هر لحظه دارای فیضی جدید و مستمر برای آفریده‌ها است.

۱۰۳۶- **گزینه ۱** پی‌بردن به وجود و هستی خداوند به عنوان تنها آفریدگار جهان موردی است که انسان می‌تواند در آن تفکر کند؛ پس می‌تواند جزء آن دسته‌ای باشد که پیامبر صلی الله علیه و آله می‌فرماید: «تفکروا فی کل شیء» و علت آن هم احاطه و دسترسی ذهن انسان در شناخت هستی (وجود) خداوند است.

توجه در بیشتر موارد از قسمت دوم حدیث پیامبر صلی الله علیه و آله برای تأکید بر منع انسان در تفکر در چیستی خداوند استفاده شده است و در کم‌تر سؤالی این حدیث برای بخش اول آن در نظر گرفته شده است و همین ممکن است باعث شود که شما سؤال را به خوبی نخوانید و در دام افتاده و گزینه (۴) را انتخاب کنید.

۱۰۲۵- **گزینه ۱** رسیدن به این معرفت برتر که انسان بتواند با هر چیزی خدا را ببیند برای جوانان و نوجوانان به دلیل پاکی و صفای قلبی که دارند قابل دسترس‌تر است؛ پس یکی از عواملی که می‌تواند سبب شود که به این معرفت برسیم، پاکی و صفای قلب است. از طرف دیگر آن چه که مهم است عزم و تصمیم قوی برای حرکت است، زیرا در این صورت است که خداوند به انسان کمک خواهد کرد. پس «پاکی و صفای قلب، همراه با عزم و تصمیم دو عامل یا زوجی هستند که اگر با هم گره بخورند لذت معرفت برتر به کام جان انسان چشانده می‌شود.

۱۰۲۶- **گزینه ۳** هر چه معرفت انسان به خود و رابطه‌اش با خدا بیشتر شود، نیاز به او را بیشتر احساس (درک بیشتر فقر و نیاز) و ناتوانی و بندگی خود را بیشتر ابراز می‌کند.

افزایش خودشناسی و معرفت انسان به رابطه‌اش با خداوند ← درک بیشتر فقر و نیاز ← افزایش ناتوانی و بندگی (عبودیت)

۱۰۲۷- **گزینه ۱** پیامبر صلی الله علیه و آله برترین عبادت را اندیشیدن مداوم درباره خدا و قدرت او می‌داند (مداومت در شناخت قدرت خدا) و یکی از ثمره‌های اندیشیدن این است که امید به آینده‌ای زیباتر را نوید می‌بخشد.

۱۰۲۸- **گزینه ۳** قرآن کریم ما را به معرفت عمیق‌تر درباره خداوند فرامی‌خواند و راه‌های گوناگونی را برای درک وجود او و نیز شناخت صفات و افعال او به ما نشان می‌دهد. یکی از این راه‌ها، تفکر درباره نیازمند بودن جهان، در پیدایش خود به آفریننده است. پس این تفکر، عامل وصول (رسیدن) ما به مقصد درک حضور خدا و صفات و افعال او است.

بررسی سایر گزینه‌ها: در گزینه‌های ۱ و ۲ عبارت «دریافت فطری وجود خدا» نادرست است، زیرا دریافت فطری را همه انسان‌ها دارند و قرآن کریم می‌خواهد ما وارد مرحله عمیق‌تری شویم. ۴ عبارت «چگونگی» یا چیستی وجود خدا نادرست است، زیرا انسان قادر به درک آن نمی‌باشد.

۱۰۲۹- **گزینه ۴** نور آن چیزی است که خودش پیدا و آشکار است و سبب پیدایی و آشکار شدن چیزهای دیگر نیز می‌شود (شباهت نور بودن خداوند و سایر نورها). خداوند نور هستی است. یعنی تمام موجودات «وجود» خود را از او می‌گیرند، به سبب او پیدا و آشکار شده و پا به عرصه هستی می‌گذارند و وجودشان به وجود او وابسته است، پس خداوند منشأ و مبدأ همه چیز و سایر نورهاست (تفاوت نور بودن خداوند و سایر نورها).

۱۰۳۰- **گزینه ۳** آیه شریفه ﴿الله نور السموات و الأرض﴾ بیان می‌کند که خداوند نور هستی است؛ یعنی تمام موجودات وجود خود را از او می‌گیرند، به سبب او پیدا و آشکار شده و پا به عرصه هستی می‌گذارند. به همین جهت، هر چیزی در این جهان، بیانگر وجود خالق (نه مخلوق!) و آیه‌ای از آیات الهی محسوب می‌شود. در واقع هر موجودی در حدّ خودش «تجلی‌بخش خداوند» و نشانگر حکمت، قدرت، رحمت و سایر صفات الهی است (نه ذات خداوند).

۱۰۳۱- **گزینه ۴** رسیدن به این معرفت که با هر چیزی خدا را ببینی برای جوانان و نوجوانان به دلیل پاکی و صفای قلبشان، قابل دسترس‌تر است و این مسئله را می‌توان در شعر «دلی کز معرفت نور و صفا دید/ به هر چیزی که دید اول خدا دید» نیز مشاهده کرد.

۱۰۳۲- **گزینه ۲** موجودات جهان پس از پیدایش نیز هم‌چنان، مانند لحظه نخست خلق شدن، به خداوند نیازمند هستند و از این‌رو دائماً با زبان حال، به پیشگاه الهی عرض نیاز می‌کنند: «یسأل من فی السموات و الأرض: هر آن چه در آسمان‌ها و زمین است، پیوسته از او درخواست می‌کند.»

علت این درخواست نیز همان‌طور که گفته شد فقر و نیازمندی موجودات است: «انتم الفقراء الی الله: شما به خداوند نیازمند هستید.»

همان‌طور که چیزهایی که شیرین نیستند، برای شیرین‌شدن نیازمند به چیزی هستند که خودش شیرین باشد. در آفرینش نیز یک موجود فقط در صورتی در وجود خود نیازمند به دیگری نیست که خودش ذاتاً موجود باشد. در این صورت چنین چیزی دیگر پدیده نیست و نیاز به پدیدآورنده نخواهد داشت؛ همواره بوده است و همواره خواهد بود.

شعر عبدالرحمان جامی

موضوع شعر: مقدمهٔ دوم نیازمندی جهان به خدا در پیدایش

ذاتِ نیافته از هستی، بخش چون تواند که بود هستی‌بخش؟
خشک ابری که بود ز آب تهی ناید از وی صفت آب‌دهی

مفهوم شعر: پدیده‌ها خود به پدیدآورنده و آفریننده نیازمند هستند و وجودشان از خودشان نیست و نمی‌توانند هستی‌بخش باشند؛ مانند ابر خشکی که قدرت بارش و آبرسانی را ندارد.

پیام‌های شعر:

- در آفرینش، یک موجود فقط در صورتی در وجود خود نیازمند به دیگری نیست که خودش ذاتاً موجود باشد.
- هر پدیده نیازمند پدیدآورنده‌ای بی‌نیاز است.

آیه مرتبط: یا ایها الناس انتم الفقراء الى الله (که در آن به فقر و نیازمندی انسان، که یک پدیده است، به خداوند هستی‌بخش، اشاره می‌کند.) (همین درس)

نتیجه ما و همهٔ پدیده‌های جهان، در پدیدآمدن و هست‌شدن خود، به آفریننده‌ای نیازمندیم که خودش پدیده نباشد و سرچشمهٔ هستی باشد. این وجود برتر و متعالی، خدا نامیده می‌شود.

۲. تفکر دربارهٔ نیازمندی جهان به خدا در بقا

گوهرشاد در جوار حرم مطهر امام رضا (ع) یکی از شاهکارهای هنر ایرانی بازمانده از دورهٔ تیموریان است و جاذبهٔ زیادی برای گردشگران و زائران دارد. این مسجد باشکوه با گذشت سال‌ها، هم‌چنان باقی است، اما از معمار و بتا و کارگرانی که آن را با عشق و هنر بنا کرده‌اند خبری نیست.

مقایسهٔ رابطهٔ خدا و جهان با رابطهٔ بتا و مسجد:

تفاوت بنیادین میان این دو رابطه وجود دارد:

- هیچ‌کدام از مصالح به کاررفته در مسجد را بتا به وجود نیارده است. هر یک از مصالح، خواصی دارند که بتا آن را ایجاد نمی‌کند، کار بتا فقط جابه‌جا کردن مواد و چینش آن‌ها است.
- اما خداوند، خالق همه‌چیز از جمله خالق سنگ و گچ و چوب و خواص آن‌ها و حتی خالق خود بتا است.

- مسجد با ساخته‌شدن، از بتا بی‌نیاز می‌شود اما موجودات چنین نیستند و پس از پیدایش نیز هم‌چنان، مانند لحظهٔ نخست خلق‌شدن، به خداوند نیازمند هستند. از این‌رو دائماً با زبان حال، به پیشگاه الهی عرض نیاز می‌کنند. - وجود بتا و نیز وجود مصالح و خواص آن‌ها، همه وابسته به خداست و خداوند هر لحظه اراده کند، آن‌ها از بین می‌روند و ساختمان متلاشی می‌گردد. بنابراین جهان همواره و در هر لحظه (هر آن) به خداوند نیازمند است و این نیاز هیچ‌گاه قطع یا کم نمی‌شود.

نکته رابطهٔ خداوند با جهان، تا حدی شبیه رابطهٔ مولد برق با جریان برق است؛ همین که مولد متوقف شود جریان برق هم قطع می‌گردد و لامپ‌های متصل به آن نیز خاموش می‌شوند.

تفکر و اندیشه

اندیشهٔ انسان:

مانند بذری است که در ذهن جوانه می‌زند، در دل و قلب ریشه می‌دواند و برگ و بار آن به صورت اعمال ظاهر می‌گردد.

- ثمرات اندیشه**
- بهار جوانی را پرطراوت و زیبا می‌سازد.
  - استعدادها را شکوفا می‌کند.
  - امید به آینده‌ای زیباتر را نوید می‌بخشد.
  - می‌تواند برترین عبادت‌ها باشد.

حدیث پیامبر (ص)

موضوع حدیث: اندیشهٔ انسان

أَفْضَلُ الْعِبَادَةِ إِدْمَانُ التَّفَكُّرِ
فِي اللَّهِ وَ فِي قُدْرَتِهِ

برترین عبادت، اندیشیدن مداوم دربارهٔ خدا و قدرت اوست.

پیام حدیث: انسان باید مداوم دربارهٔ خدا و قدرت او در اندیشه باشد و این خودش برترین عبادت است.

حدیث مرتبط: تَفَكَّرُوا فِي كُلِّ شَيْءٍ وَلَا تَفَكَّرُوا فِي ذَاتِ اللَّهِ (در هر دو حدیث به تفکر اشاره شده است.) (همین درس)

شناخت خدا

شناخت اولیه:

شناخت اولیه براساس فطرت انسان، است؛ چون هر کس در فطرت خویش حضور خدا را درک می‌کند و به روشنی می‌داند که جهان را آفریننده‌ای حکیم هدایت و پشتیبانی می‌کند و به موجودات مدد می‌رساند.

شناخت عمیق:

با وجود شناخت اولیه، قرآن کریم انسان را به معرفت عمیق‌تر دربارهٔ خداوند فرامی‌خواند و راه‌های گوناگونی را برای درک وجود او و نیز شناخت صفات و افعال او به انسان نشان می‌دهد.

- برای شناخت عمیق‌تر نسبت به خداوند دو راه وجود دارد**
- تفکر دربارهٔ نیازمندی جهان به خدا در پیدایش
  - تفکر دربارهٔ نیازمندی جهان به خدا در بقا

۱. تفکر دربارهٔ نیازمندی جهان به خدا در پیدایش

عمیق خداوند، تفکر دربارهٔ نیازمندبودن جهان در پیدایش خود، به آفریننده است.

مقدمهٔ اول:

ما و همهٔ موجودات جهان پدیده‌هایی هستیم که وجودمان از خودمان نبوده و نیست. (ما و همهٔ پدیده‌ها غیر مستقل هستیم.)

مقدمهٔ دوم:

پدیده‌هایی که وجودشان از خودشان نیست، برای موجودشدن نیازمند به پدیدآورنده‌ای هستند که:

خودش پدیده نباشد و وجودش از خودش باشد. (ما و پدیده‌های دیگر نیازمند به پدیدآورنده هستیم.)

شعر مولوی

موضوع شعر: عرض نیاز و زبان حال مخلوقات به پیشگاه الهی

ما چو ناییم و نوا در ما ز توست	ما چو کوهیم و صدا در ما ز توست
ما که باشیم ای تو ما را جان جان	تا که ما باشیم با تو در میان
ما عدم‌هاییم و هستی‌های ما	تو وجود مطلق، فانی نما
ما همه شیران ولی شیر غم	حمله‌مان از باد باشد دم‌بدم

مفهوم شعر: جهان همواره و در هر لحظه به خداوند نیازمند است و این نیاز هیچ‌گاه قطع یا کم نمی‌شود.

پیام‌های شعر:

- مخلوقات در هر آن و لحظه به خداوند نیازمندند.
- وجود همه موجودات و هستی تمام آن‌ها در واقع، همان هستی خداست، «همه اوست».
- خداوند هستی مطلق است و هستی منحصر در اوست و همه موجودات، غیر از خدا، معدوم و نیست هستند.
- همه حرکات موجودات در هر لحظه وابسته به خدا است. (نیازمندی مخلوقات در هر لحظه و برای هر حرکت به خداوند)

آیات مرتبط: ۱ یا ایها الناس انتم الفقراء الى الله (که به نیازمندی انسان به خداوند در پیدایش و بقا اشاره می‌کند). (همین درس)
 ۲ يسأله من في السماوات والأرض كل يوم هو في شأن (که نیاز پدیده‌ها را به خداوند در هر آن و درخواست آن‌ها را بیان می‌کند). (همین درس)

حدیث مرتبط: اللهم لا تكن لي نفسى طرفه عين ابدأ (کسی که مفهوم ابیات مولانا و ویژه ابیات اول و چهارم که بیانگر نیازمندی به خداوند در هر آن است را درک کند، مانند پیامبر ﷺ، دعا کرده و از خداوند می‌خواهد که به خود واگذاشته نشود.)

آیه ۱۵ سوره فاطر

موضوع آیه: نیازمندی جهان به خداوند در پیدایش و بقا و بی‌نیازی خداوند

يا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمْ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَ اللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ	ای مردم شما به خداوند نیازمند هستید و خدا است که [تنها] بی‌نیاز ستوده است.
--	--

مفهوم آیه: همه مخلوقات به خداوند نیازمندند و خداوند در ذات خود بی‌نیاز و شایسته ستایش شدن است.

پیام‌های آیه:

- انسان هر چه دارد از خدا دارد و تمام داشته‌هایش از خدا است و نیاز او به خداوند شامل همه چیز است؛ از جمله بالاترین داشته انسان که همان نعمت وجود است که خدا به او عطا کرده است و این نیاز هیچ‌گاه قطع یا کم نمی‌شود.
- هیچ کس از خدا بی‌نیاز نیست.
- غنی واقعی و مطلق و کامل، تنها خدا است.
- خداوند غنای خود را در راه رفع نیاز و نفع مخلوقات به کار می‌برد.

ابیات مرتبط:

ما چو ناییم و نوا در ما ز توست
ما همه شیران ولی شیر علم
(که بیانگر نیازمندی مخلوقات در هر آن به خداوند است.)

آیه مرتبط: يسأله من في السماوات والأرض (در واقع این عبارت معلول آیه ﴿انتم الفقراء الى الله...﴾ است؛ چون مخلوقات نیازمند خدا هستند (علت) در هر آن از خداوند درخواست می‌کنند (معلول)).

آیه ۲۹ سوره رحمن

موضوع آیه: نیازمندی جهان به خدا در بقا

يسأله من في السماوات والأرض كل يوم هو في شأن	هر آن چه در آسمان‌ها و زمین است، پیوسته از او درخواست می‌کند. او همواره دست‌اندرکار امری است.
---	---

مفهوم آیه: تمام موجودات برای بقا به طور پیوسته به خدا نیازمند هستند.

پیام‌های آیه:

- همه موجودات حتی فرشتگان و موجودات آسمانی نیز همچون زمینیان، دست نیاز به سوی خدا دارند.
- جهان همواره و در هر لحظه به خداوند نیازمند است و این نیاز هیچ‌گاه کم نمی‌شود.
- چنین نیست که خداوند، عالم را آفریده و آن را به حال خود رها کرده باشد، بلکه همواره امور هستی را تدبیر و اداره می‌کند.
- چون همه موجودات برای لحظه‌لحظه وجود خود محتاج و نیازمند خدا هستند (علت)، پیوسته از خداوند درخواست دارند يسأله من في السماوات والأرض (معلول).
- نیاز دائمی موجودات يسأله من في السماوات والأرض (علت)، لطف و فیض دائمی را طلب می‌کند و خداوند هر لحظه دارای فیضی جدید و مستمر برای آفریده‌هاست و در واقع همواره دست‌اندرکار امری است. كل يوم هو في شأن (معلول).

آیه مرتبط: انتم الفقراء الى الله (که در واقع علت درخواست دائمی مخلوقات، یعنی نیازمندی را بیان می‌کند). (همین درس)

مفهوم مرتبط: توحید در ربوبیت (درس ۲، دوازدهم) (زیرا بیان می‌کند که خداوند همواره امور هستی را تدبیر و اداره می‌کند: كل يوم هو في شأن)

آگاهی، سرچشمه بندگی

انسان‌های ناآگاه نسبت به نیاز دائمی انسان به خداوند، بی‌توجه‌اند؛ اما **انسان‌های آگاه** دائماً سایه لطف و رحمت خدا را احساس می‌کنند و خود را نیازمند عنایات پیوسته او می‌دانند. هر چه معرفت انسان به خود و رابطه‌اش با خدا بیشتر شود (علت)، نیاز به او را بیشتر احساس و ناتوانی و بندگی خود را بیشتر ابراز می‌کند. (معلول).

افزایش خودشناسی ← درک بیشتر فقر و نیاز ← افزایش بندگی

برای همین است که پیامبر ﷺ با آن مقام و منزلت خود در پیشگاه الهی، عاجزانه از خداوند می‌خواهد که برای یک لحظه هم، لطف و رحمت خاصش را از او نگیرد و او را به حال خود واگذار نکند. (چون پیامبر از همه بیشتر نسبت به خدا معرفت داشته و رابطه‌اش با خدا بیشتر بوده است.)

حدیث پیامبر ﷺ

موضوع حدیث: ابراز بندگی

اللَّهُمَّ لَا تَكِلْنِي إِلَى نَفْسِي طَرْفَةَ عَيْنٍ أَبَدًا	خدایا هیچ‌گاه مرا چشم به‌هم‌زدنی به خودم وامگذار.
--	--

مفهوم حدیث: انسان‌های آگاه دائماً سایه لطف و رحمت خدا را احساس می‌کنند و خود را نیازمند عنایات پیوسته او می‌دانند.

پیام حدیث: پیامبر ﷺ نسبت به سایر انسان‌ها فقر و نیازمندی خود را به خداوند بیشتر درک می‌کند و به آن آگاه است به همین علت، از خداوند می‌خواهد که او را حتی لحظه‌ای به خود وانگذارد.

قرآن کریم، رابطه میان خداوند و جهان هستی را با کلمه نور بیان می کند که در نظر اول برای ما شگفت انگیز می نماید؛ اما پس از تفکر دقیق به معنای آن پی می بریم.

خداوند از نورهایی نیست که از اجسام ناشی می شوند، یعنی منشأ مادی دارند. نور آن چیزی است که خودش پیدا و آشکار است و سبب پیدایی و آشکار شدن چیزهای دیگر نیز می شود. نورهای معمولی هم این خاصیت را دارند که خودشان آشکارند و سبب آشکار شدن اشیای دیگر هم می شوند.

آیه ۲۵ سوره نور

موضوع آیه: رابطه میان خداوند و جهان هستی

اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ

خداوند نور آسمانها و زمین است ...

مفهوم آیه: خداوند نور هستی است.

پیام های آیه:

- ۱ جهان هستی، فیض خداوند و پرتویی از نور اوست و قوام و بقای آن از اوست.
- ۲ تمام موجودات، «وجود» خود را از او می گیرند، به سبب او پیدا و آشکار شده و پا به عرصه هستی می گذارند و وجودشان به وجود او وابسته است.
- ۳ چون خداوند نور هستی است، هر موجودی در این جهان، بیانگر وجود خالق و آیه ای از آیات الهی محسوب می شود.
- ۴ هر موجودی به هر نسبت که با او ارتباط دارد، به همان اندازه نورانیت کسب می کند.

خداوند نور هستی است (علت) یعنی:

- تمام موجودات وجود خود را از او می گیرند.
- به سبب او پیدا و آشکار شده و پا به عرصه هستی می گذارند.
- وجودشان به وجود او وابسته است.

بنابراین:

- هر چیزی در این جهان، بیانگر وجود خالق و آیه ای از آیات الهی محسوب می شود (معلول).
- هر موجودی در حد خودش تجلی بخش خداوند و نشانگر حکمت، قدرت، رحمت و سایر صفات الهی است (معلول).
- آنان که به دقت و اندیشه در جهان هستی می نگرند، در هر چیزی خدا را مشاهده می کنند و علم و قدرت او را می بینند.

شعر شیخ محمود شبستری

موضوع شعر: تجلی خداوند در مخلوقات

دلی کز معرفت نور و صفا دید

به هر چیزی که دید، اول خدا دید

مفهوم شعر: با دقت و اندیشه در جهان هستی، می توان در هر چیزی خدا را مشاهده کرد.

شعر باباطاهر

موضوع شعر: تجلی خداوند در مخلوقات

دلی کز معرفت نور و صفا دید

به هر چیزی که دید، اول خدا دید

مفهوم شعر: برای رسیدن به معرفت عمیق و دیدن خدا در هر چیزی باید دلی پاک و با معرفت داشت.

مفهوم شعر: با دقت و اندیشه در جهان هستی، می توان در هر چیزی خدا را مشاهده کرد.

پیام شعر: هر چیزی در این جهان، بیانگر وجود خالق و آیه ای از آیات الهی محسوب می شود.

حدیث امام علی

موضوع حدیث: تجلی خداوند در مخلوقات

ما رَأَيْتُ شَيْئاً إِلَّا وَرَأَيْتُ اللَّهَ قَبْلَهُ وَ بَعْدَهُ وَ مَعَهُ

هیچ چیزی را ندیدم مگر این که خداوند را قبل و بعد و با آن دیدم.

مفهوم حدیث: خدا همه جا هست و می توان در هر چیزی خدا را مشاهده کرد.

پیام حدیث: خداوند بی پایان بر تمام جهان احاطه دارد و همه جا حضور دارد؛ یعنی هم در دل تک ذرات عالم حضور دارد و هم خارج از آن ها. از این رو انسان اگر اهل تفکر باشد به لطف الهی به مقامی می رسد که در همه چیز خدا را می بیند. مقصود امیرالمؤمنین از عبارت «قبله و بعده و معه»:

تعبیر «رأیت الله قبله» اشاره به این نکته دارد که: آن حضرت با نگاه دقیق خود وقتی به اشیای پیرامون خود می نگرند درمی یابند که همه این اشیا پدیده هایی هستند که قبلاً نبوده اند؛ پس حتماً علتی آن ها را به وجود آورده است، پس پی به خالق آن می برد.

تعبیر «معه» اشاره به این دارد که: آن حضرت وقتی می نگرند که این شیء سرتاسر نیاز و فقیر در حال حاضر وجود دارد، پس درمی یابد که بقای آن مرهون خداست.

تعبیر «بعده» اشاره به این دارد که: ایشان وقتی می بینند که این شیء بعد از مدتی از بین رفت، می دانند که تنها خداست که خالق موت و حیات است؛ پس در فناء شیء نیز باز خدا را مشاهده می کنند.

شعر مرتبط:

به صحرا بنگرم صحرا تو بینم

به دریا بنگرم دریا تو بینم

به هر جا بنگرم کوه و در و دشت

نشانی از قامت رعنا تو بینم

***

دلی کز معرفت نور و صفا دید

به هر چیزی که دید، اول خدا دید

(در اشعار و حدیث به دیدن خداوند با همه چیز و تجلی خداوند در آفریده ها اشاره شده است.) (همین درس)

نکته

این که انسان بتواند با هر چیزی خدا را ببیند، معرفتی عمیق و والاست که در نگاه نخست مشکل به نظر می آید، اما هدفی قابل دسترس است. به خصوص برای جوانان و نوجوانان که پاک و صفای قلب دارند. (پاکی و صفای قلب جوانان دسترسی به این هدف را برایشان ساده تر می کند.) به طور کلی برای دسترسی به این هدف باید قدم پیش بگذاریم و با عزم و تصمیم قوی حرکت کنیم، به یقین خداوند نیز کمک خواهد کرد و لذت چنین معرفتی را به ما خواهد چشاند.

ناتوانی در شناخت ذات و چیستی خداوند

موضوعاتی که انسان می خواهد درباره آن ها شناخت پیدا کند، دو دسته هستند:

دسته اول:

- موضوعاتی که در محدوده شناخت انسان قرار می گیرند، مانند گیاهان، حیوان ها، ستارگان و حتی کهکشان های بسیار دور هم ممکن است روزی شناسایی شوند و انسان بتواند به ماهیت و ذات آن ها دست یابد.
- ذهن انسان توان و گنجایش فهم چیستی و ذات چنین موضوعاتی را دارد، زیرا همه آن ها اموری محدود هستند.

دسته دوم:

موضوعاتی که نامحدودند و ذهن انسان گنجایش درک آن‌ها را ندارد؛ زیرا لازمه شناخت هر چیزی احاطه و دسترسی به آن است و احاطه جزء بر کل محال است.

انسان به دلیل محدودبودن ذهن خود نمی‌تواند ذات امور نامحدود را تصور کند و چگونگی وجودشان را دریابد.

خداوند حقیقی نامحدود دارد (علت) بنابراین:

● ذهن ما نمی‌تواند به حقیقت او احاطه پیدا کند و ذاتش را شناسایی نماید (معلول).

● با این‌که ما به وجود خداوند به عنوان آفریدگار جهان پی می‌بریم و صفات او را می‌توانیم بشناسیم، اما نمی‌توانیم ذات و چیستی او را دریابیم. (معلول)

حدیث پیامبر ﷺ

موضوع حدیث: حدود تفکر انسان

تَفَكَّرُوا فِي كُلِّ شَيْءٍ وَلَا تَفَكَّرُوا فِي ذَاتِ اللَّهِ	در همه چیز تفکر کنید ولی در ذات خداوند تفکر نکنید.
---	---

مفهوم حدیث: منع تفکر درباره ذات خدا

پیام حدیث: لازمه شناخت هر چیزی احاطه و دسترسی به آن است. انسان به دلیل محدودبودن ذهن خود نمی‌تواند ذات امور نامحدود را تصور کند و چگونگی وجودشان را دریابد.

حدیث مرتبط: افضل العبادة ادمان التفکر فی الله و فی قدرته
(در این حدیث نیز به تفکر در وجود خدا و قدرت او تشویق شده است.)